

"L'editor continua arriscant"

Francesc Moll (Palma, 1937), gerent de l'Editorial Moll i president del Gremi d'Editors de Balears, parla en aquesta entrevista sobre la producció editorial, sobre els editors i les institucions i, també, sobre la famosa polèmica d'en Pep Gonella, d'ara fa 25 anys.

Fa 25 anys el *Diario de Mallorca*, de Palma, donà solta a una polèmica sobre la catalanitat o no del mallorquí. Els secessionistes amagaren les seves peculiars teories rere el pseudònim de Pep Gonella —que va donar nom al secessionisme lingüístic mallorquí: gonellistes—, que foren contestades, sobretot per l'il·lustre filòleg Francesc de Borja Moll, que recollí tota la polèmica en un famós llibre: *La polèmica d'en Pep Gonella*. El seu fill, Francesc, accedeix ara a parlar-ne: de la polèmica, de l'evolució del problema en aquests anys, i també, de tot el que envolta la producció editorial en català a Balears. Un tema que coneix prou bé. No en va és l'actual gerent de l'editorial que fundà son pare, i a la qual s'incorporà ara fa trenta anys, i és, també, president del Gremi d'Editors de Balears.

—*Qui era Pep Gonella?*

—Això és la pregunta del milió. Mon pare va escriure una carta on deia que hi havia la teoria que anava de la A a la Z. Per aquí es donen moltes pistes.

—*La A d'Antoni Alemany i la Z de Josep Zaforteza, potser? [el director i un membre del consell d'administració, respectivament, del diari que va acollir la polèmica]*

—Amb rotunditat no ho vaig saber mai, però és clar que per aquí anava.

—*Què és el gonellisme?*

—El fruit del localisme. Voler estimar tant *lo nostro* que s'exclou tot el que no es coneix i que no és el de cada dia. És la ignorància de la pròpia llengua. És un simple problema d'escola. Estic segur que els joves d'avui dia no l'entenen, aquesta polèmica.

—*Però el problema continua existint.*

—Té diversos nivells. D'una banda hi ha els residus del franquisme que ho tenen com a bandera amb l'objectiu evident de dividir per evitar que aquí no es creï una personalitat forta. Després hi ha la gent de bona fe que té un problema d'educació en la seva llengua, és un problema d'ensenyament.

—*I el paper del govern en aquests anys?*

—Les institucions han jugat sempre a nedar i guardar la roba. Comprenen que el problema és simplement de prejudici, d'unes opinions sense cap fonament i, per tant, no s'oposen a la normalització del català. Però al mateix temps saben que hi ha unes capes de població, que tenen realment un problema, que coincideix en bona part amb el seu electorat i, per tant, no s'hi volen enfrontar. Per això neden i guarden la roba. Però no hi ha autèntiques ganes de fer una tasca pedagògica.

—*El desenvolupament del coneixement del català supòs que ha fet augmentar considerablement la producció i la venda editorial.*

—Sí, sens dubte

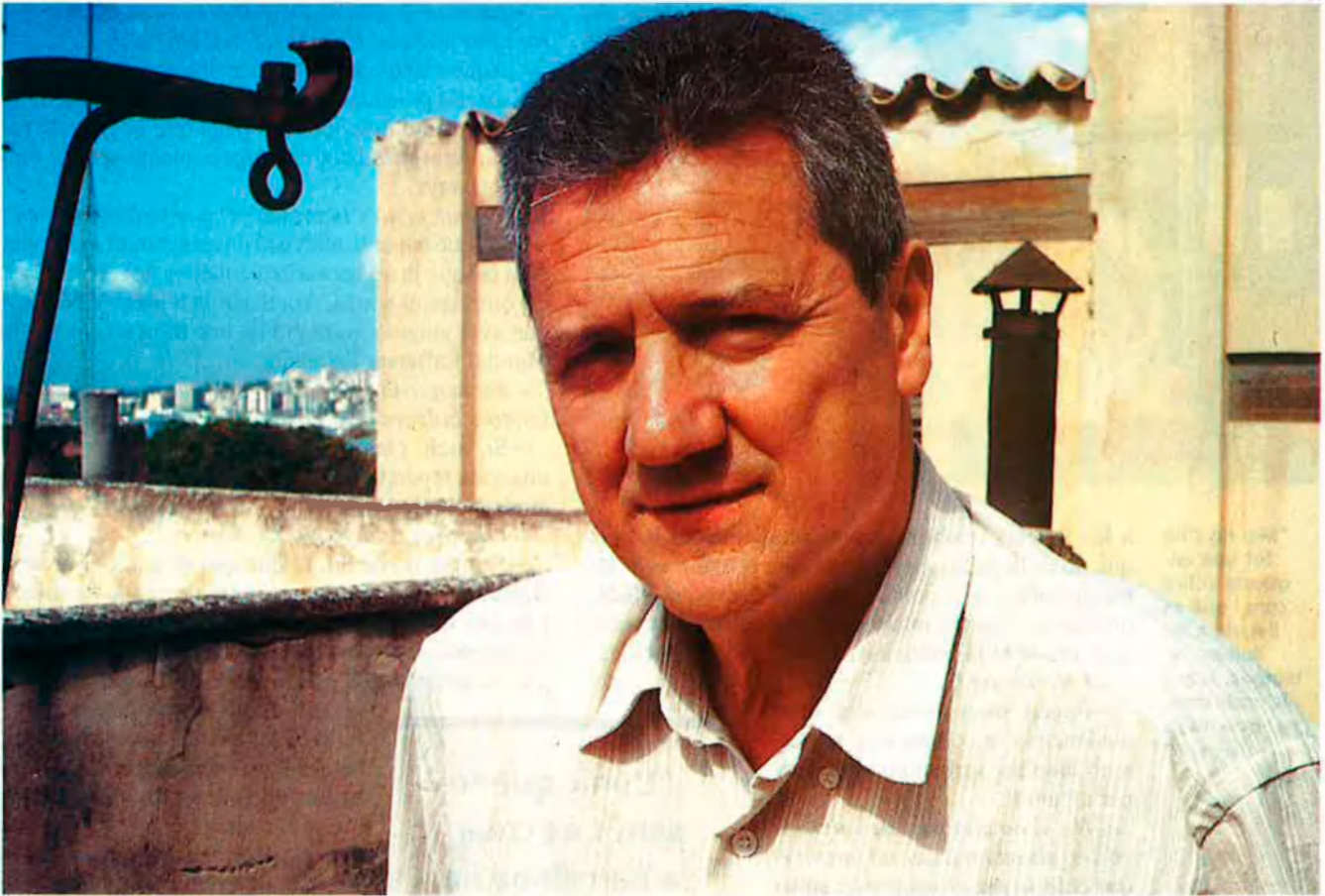
—*... fins a nivells que podrien ser considerats suficients per assegurar el futur?*

—És un problema complex. Hi ha uns hàbits de manca de lectura que en el nostre cas s'aguditzen pel fet que la gent pot triar entre les dues llengües. Si a qualsevol país, la multiplicitat d'ofertes per

al temps lliure fa que es vagi perdent l'hàbit de lectura, a nosaltres ens toca competir, a més, amb una llengua molt més poderosa, que té mitjans... El que és evident és que el mercat augmenta i en aquest sentit hem avançat i anam avançant, però possiblement hi ha més capacitat creadora que, proporcionalment, lectors.

—*Més escriptors que lectors, vol dir?*

"El gonellisme és el fruit del localisme. Voler estimar tant 'lo nostro' que s'exclou tot el que no es coneix i que no és de cada dia. Un típic cas de diglòssia. És la ignorància de la pròpia llengua."

—Proporcionalment creix més el potencial de creació literària que no el públic lector.

—*Hi ha molta edició, per tant?*

—N'hi ha molta, sí. Ha ajudat molt a aquesta proliferació la tasca de les institucions que amb el suport genèric, per exemple, han estimulat molt la producció en català.

—*A més producció, menys qualitat?*

—Això és molt relatiu. Pot haver-hi hagut casos en els quals es pugui donar la publicació d'un llibre que d'altra manera no s'hagués produït... però és molt difícil que hagi estat un mal llibre.

—*Què vol dir?*

—Que l'editor l'edita perquè hi creu.

—*Amb la subvenció.*

—No, no. El suport genèric no et resol l'edició de cap manera. L'editor continua arriscant-se. Publicar un llibre simplement perquè te'n compren uns exemplars a preu de distribuïdor, crec que no és gaire freqüent. El que pot haver provocat és un cert augment del preu del llibre... però el suport genèric no és prou i l'editor continua mirant molt prim.

—*A Balears el suport genèric, el donen els consells insulars. No seria més lògic que fos el govern?*

—És un problema, això. Quan es produeix la transferència, efectivament queda en mans dels consells insulars. Què passa? Que cada consell fa la seva política. A Mallorca la Comissió de Cultura i concretament el conseller de Cultura Damià Pons, està molt

interessat a afavorir la cultura: ha augmentat molt l'ajuda al llibre. En canvi a Menorca i Eivissa no ha passat, quan a aquestes illes necessiten més l'ajuda que no a Mallorca, perquè el seu mercat és encara molt més reduït. Ara sembla que a Menorca comencen a reaccionar, però... Jo sempre ho he dit: a Menorca i Eivissa els editors haurien de tenir més ajudes que no els mallorquins. Però en fi, crec que hauria d'existir un sistema d'ajudes uniforme a totes les illes.

—*Vostè és un clar partidari del suport genèric.*

—És que és positiu per estimular la producció de llibres. De fet, de pocs anys ençà es va editant molt més que no abans. Ara, el problema principal és un altre, com deia.

—*Els lectors?*

—Exactament. Si produïm llibres, cosa que està molt bé, però el nombre de lectors no creix proporcionalment, el que feïm és disminuir les possibilitats de venda de cada un dels llibres editats.

—*Es perden lectors?*

—A Europa, a Espanya, a Catalunya i aquí, hi ha una clara tendència a la disminució de les tirades.

—*Llegim menys, diferent... com i quant llegim?*

—Des que tenim responsables culturals amb els quals puc parlar, sempre els deman el mateix: perquè no feïm estudis periòdics sobre els hàbits de lectura? Però mai no s'ha fet. No ho sabem, perquè no s'ha fet mai una enquesta sobre com i què es llegeix

"El suport genèric és positiu per estimular la producció de llibres. Ara, el problema principal és un altre."

JOAN CELIA

"Mai no s'ha fet una enquesta sobre com i què es llegeix a les Balears ni, tampoc, sobre els problemes i per què no es llegeix."

a les Balears i sobretot quins problemes hi ha, per què no es llegeix... en fi, saber com actuar o com intentar aplicar una política cultural basada en dades objectives. S'actua totalment a cegues i es desconeix quin efecte té la política cultural de les institucions.

—*I les vendes?*

—Pugen molt lentament amb tendència a la contenció i, a més, amb àmplies variacions d'un any per un altre.

—*No hi ha una part de culpa de vostès, els editors, que no fan tot el que caldria per promoure les seves mateixes obres?*

—Els costos de publicitat són elevadíssims i només són a l'abast de les grans editorials. Per a les petites és impossible promoure tots i cada un dels llibres. Únicament es pot fer amb algunes obres. Si no és així, la publicitat és com si la tirassis a la mar.

—*Supòs que els editors, i no pocs autors, són feliços amb els professors que obliguen els alumnes a comprar i llegir determinades obres, però no es creen els enemics del futur, així?*

—Es una arma de dos talls. El lector es crea si té una potencialitat. El mestre pot estimular, però no crearà mai un lector. Crec que més que obligar, el mestre hauria de fer entrar ganes de llegir a l'alumne. Segurament obligar a llegir un llibre i a fer-ne una recensió i res més, no ajuda gaire. Sempre depèn de la capacitat del mestre i de la potencialitat de l'alumne. No hi ha més remei que la tàctica de la persuasió.

—*Els editors diuen que no hi ha prou lectors, però, pocs o molts, sembla que sí que n'hi ha per a la premsa.*

—Perquè la lectura del llibre és més difícil.

—*La solució genial: facin llibres de senzilla lectura, tipus Marcial Lafuente Estefanía.*

—Aquest tipus de lector no arriba al català i, a més, en castellà pràcticament ha desaparegut. És un tema d'estudi sociològic, però jo pens que la gent de nivell cultural més baix ara llegeix menys que fa vint o trenta anys.

—*Perquè ja no s'interessa pel que vostès li donen?*

—Perquè tenen la televisió encesa durant tot el sant dia i perquè ja no necessiten aquelles novel·letes que els omplien el temps. Ara tenen la televisió. No crec que avui tinguin gaire públic uns llibres com els de Marcial Lafuente Estefanía.

—*Es va quedar content de la presentació d'editors i autors balears a la Fira del Llibre de Barcelona?*

—Sí, molt, crec que va anar molt bé i tenguérem una forta repercussió en els mitjans i també en els estands de la fira.

—*I després d'això, què?*

—Sempre ho he dit. L'únic que té sentit és crear a Barcelona i a València un centre de venda de llibres i de tota casta de productes culturals i d'informació de Balears. Els llibres referits a les Balears és lògic que no tinguin una presència àmplia i, per tant, l'únic que es pot fer és concentrar l'oferta en un centre que en principi hauria de ser una llibreria especialitzada en Balears. Si a més de llibreria fos també centre de promoció cultural diversa, molt millor.

—*Això és factible o només és una esperança?*

—Darrerament començ a creure que serà veritat. Ara veig un interès real del Consell Insular de Mallorca.

—*El Gremi d'Editors és de socis o de competidors ferotges?*

—No, no hi ha ferotgia, hi ha feina per tots. I existeixen problemes comuns que justifiquen el Gremi.

—*És vera que es barallen tant com sembla?*

—Que jo sàpiga no hi ha hagut baralles.

—*O gelosies o malentesos, o el que sigui.*

—L'únic que he vist és això de Di7 que vaig llegir en EL TEMPS l'altre dia [*es refereix a les crítiques expressades per aquesta editorial publicades en el número 678*], però crec que senzillament

és una precipitació seva, ja que els problemes als quals es refereix estan a punt de resoldre's, i, a més, no és cert que siguin l'única editorial que no està a la junta del Gremi i, en qualsevol cas, ja els vaig dir que no hi hauria cap problema, si volien, perquè hi assistissin.

"L'únic que té sentit és crear a Barcelona i a València un centre de venda de llibres i de tota casta de productes culturals i d'informació de Balears. Si a més de llibreria fos centre de promoció cultural, molt millor."

Miquel Payeras